

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně
Katedra speciální pedagogiky
Metodologie 2

Úkol č. 6

Výzkumný návrh (kvantitativní výzkum)

Zadala: Mgr. Lenka Slepíčková

Vypracovala: Bc. Michaela Doušková

Speciální pedagogika jednooborová

1. ročník

V Brně 2010

1. Téma výzkumu:

Dítě s narušenou komunikační schopností integrované v mateřské škole

Výzkumný problém:

Vhodnost integrace dítěte s narušenou komunikační schopností do mateřské školy

Výzkumná otázka:

Za jakých okolností je vhodná integrace dítěte s narušenou komunikační schopností do běžné mateřské školy?

Problematika integrace dětí a žáků s postižením je dnes jednou z hlavních snah speciální pedagogiky.¹ Do roku 1989 byly v České republice děti se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělávány výhradně ve speciálních školách. V souvislosti s politickými a společenskými změnami v roce 1989 se změnilo i pojetí a přístup k péči a vzdělávání dětí s postižením. Cílem je nevyčleňovat je z intaktní společnosti a umožnit jim vzdělávat se v hlavním vzdělávacím proudu. Integrace, jinde ve světě už dávno preferovaná, se tak i u nás stala hlavním trendem speciálního školství.

Každé postižení je ale jiné a vyžaduje zvláštní přístupy, a proto se i míra možnosti integrace liší. Například narušení komunikační schopnosti se mnohdy dá díky správné, včasné a intenzivní péči odborníků odstranit nebo je možno alespoň minimalizovat jeho následky. Otázkou ale je, zda se takové péče dostane dítěti zařazenému do běžné školy a zda je tedy integrace namístě vždy, za všech okolností a v každém věku jedince.

Právě období předškolního vzdělávání je pro psychický, fyzický i sociální rozvoj dítěte velmi důležité a zásadně ovlivňuje utváření jeho osobnosti. Období do šestého roku věku je také považováno za nejvýznamnější pro upevňování a rozvoj lidské řeči a má tedy i zásadní vliv na začlenění jedince do společnosti.

Narušení komunikační schopnosti v předškolním věku může mít negativní dopad na rozvoj osobnosti dítěte. Abychom tomuto nežádoucímu jevu předešli, je

¹ VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika : integrace školní a sociální*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno : Paido, 2004. 463 s. ISBN 8073150719.
MICHALÍK, Jan. *Školská integrace dětí s postižením*. 1. vyd. V Olomouci : Universita Palackého v Olomouci, 1999. 135 s. ISBN 8070679816.
MICHALÍK, Jan. *Školská integrace dětí se zdravotním postižením na základních školách České republiky : výzkumná zpráva*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005. 297 s. ISBN 8024410451.

nutné narušenou komunikační schopnost včas a správně diagnostikovat a zahájit pravidelnou a intenzivní terapii v podobě logopedické péče. Podle rozsahu a typu narušení komunikace, osobnostních rysů dítěte i jeho rodinného zázemí je nutné pro dítě **správně zvolit nejvhodnější formu předškolního vzdělávání**. Volba instituce by měla být opravdu uvážena, protože rozhoduje o způsobu a formě předškolního vzdělávání jedince, a tak zásadně určuje jeho úroveň komunikačních schopností, s jakou bude dítě nastupovat na základní školu. Předurčí tím i psychický a sociální rozvoj jedince, jeho schopnost zařazení se do společnosti, schopnost vzdělávat se a tím ovlivní i kompetence pro celý jeho další život.

Téma je relevantní, protože nedochází k žádnému typu zkreslení.

Cílem výzkumu je posoudit, ve kterých případech je pro dítě předškolního věku s narušenou komunikační schopností vhodnější integrace a kdy je lepší dát přednost speciální péči v logopedické třídě či v logopedické škole.

2. Hlavní výzkumná otázka:

Integrovat nebo neintegrovat dítě s narušenou komunikační schopností do běžné školy?

Vedlejší výzkumné otázky:

- 1) Je integrace vhodná pro děti s narušenou komunikační schopností vždy a za všech podmínek?
- 2) V jakém případě je vhodné integrovat dítěte s narušenou komunikační schopností do běžné mateřské školy?
- 3) Kdy je vhodnější zařadit dítě do mateřské školy logopedické?

3. Volba výzkumné strategie a její zdůvodnění

Vhodnost integrace dítěte s narušenou komunikační schopností (dále jen NKS) jsem se rozhodla zkoumat srovnáním komunikační úrovně a míry prosazení se v kolektivu dětí s NKS integrovaných v běžné mateřské škole a dětí navštěvujících logopedickou třídu.

Aby mohly být výsledky výzkumu zobecnitelné na populaci, rozhodla jsem se užít metodu **kvantitativního výzkumu** – metodu **dotazníku**. Rodičů dětí s NKS integrovaných v běžné třídě předložím dotazník zjišťující spokojenost s integrací

v závislosti na úpravě NKS a rodičů dětí z logopedických tříd se budu doptávat na spokojenost se speciální péčí a na její výsledky. Pro ověření správnosti výpovědí o KNS budu vybrané děti **zúčastněně pozorovat**, diagnostikuji je a nahlédnu do jejich kasuistik.

Domnívám se, že metoda kvantitativního výzkumu je vhodnější, protože výsledky kvalitativního zkoumání několika málo respondentů by se nedaly zobecnit na populaci.

4. Teoretická hypotéza:

- Míra narušené komunikační schopnosti ovlivňuje vhodnost integrace dítěte do běžné mateřské školy.

Praktická hypotéza:

- Integrace dětí s NKS není vhodná pro všechny.
- Čím je typ a stupeň narušení komunikačních schopností těžší, tím je vhodnější zařazení do logopedické třídy či logopedické školy.
- Čím je typ a stupeň narušení komunikačních schopností lehčí, tím je vhodnější integrace dítěte do běžné mateřské školy.

5. Konceptualizace:

- **Narušená komunikační schopnost** - komunikační schopnost člověka je narušená v případě, že některá rovina jazykového projevu působí rušivě vzhledem ke komunikačnímu záměru, jedinec není schopen uspokojivě verbálně sdělit své myšlenky
- **Integrace** - v oblasti vzdělávání chápeme integraci jako začlenění jedince se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu (v tomto případě do běžné mateřské školy).
- **Běžná mateřská škola** – mateřská škola běžného typu, která je určena pro intaktní děti. Nemá materiální ani personální vybavení pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (s handicapem)
- **Těžší stupeň narušené komunikační schopnosti** – komunikační schopnost jedince je narušena do té míry, že bez pravidelné, systematické a dlouhodobé péče odborníka toto narušení nemůže být odstraněno nebo alespoň zmírněno, jedinec má velké problémy s komunikací (okolí mu nerozumí, komunikace vázne).

- **Lehčí stupeň narušené komunikační schopnosti** – narušení komunikační schopnosti může být odstraněno i bez pravidelné a systematické péče odborníka, jedinec má komunikační obtíže, ale s okolím se bez větších problémů dorozumí, obtíže se postupně spontánně upraví.

Operacionalizace:

- spontánní náprava lehčího stupně NKS v běžné mateřské škole
- stagnace těžšího stupně NKS v běžné mateřské škole
- jedinec s těžším typem NKS se v běžné škole neúčastní komunikace a nenavazuje sociální vztahy (nejedná se o integraci v pravém slova smyslu)

6. Návrh metody sběru dat

Rodičům dětí s NKS integrovaných v běžné třídě předložím **dotazník** zjišťující spokojenost s integrací a míru reedukace NKS. Rodičům dětí s NKD navštěvujících logopedickou třídu předložím dotazník zjišťující spokojenost se speciálním vzděláváním jejich dítěte a míru jeho úspěšnosti. (Výzkum bude realizován v 10 logopedických třídách a 10 běžných třídách, ve kterých jsou integrovány děti s narušenou komunikační schopností - v běžných třídách provedu diagnostické vyšetření pro určení dětí s největšími komunikačními obtížemi → do výzkumu bude zapojeno přibližně 200 respondentů)

Zároveň budu provádět **nestandardizované pozorování** dětí, jejichž rodiče vyplnili dotazník (ověřím pravdivost odpovědí o míře NKS: zhodnotím, jakým způsobem dítě komunikuje, zda komunikaci začíná, zda si hraje spíše samo/s ostatními, zda je kolektivem přijímáno...)

Výběr vzorku

Náhodným výběrem určím a oslovím 10 mateřských škol logopedických/mateřských škol s logopedickou třídou v našem regionu (výběr regionu podle mého názoru na tuto problematiku nemá vliv, mohu to ověřit tím, že porovnám odpovědi v dotaznících ve dvou MŠ různých regionů). Zároveň oslovím stejně velký počet běžných mateřských škol našeho regionu (náhodný výběr). V logopedické třídě předložím dotazník 10 rodičům (v MŠ logopedické je 10 - 14 dětí) a následně budu pozorovat komunikaci jejich dítěte. Zároveň oslovím vždy 10 rodičů dětí s nejvíce NKS (udělám diagnostiku) v 10 běžných třídách v našem regionu.

7. Dotazník pro rodiče dětí integrovaných v běžné třídě – vybrané otázky (12/25)

(* 2. verze: Dotazník pro rodiče dětí zařazených do běžných tříd)

Vážená paní, vážený pane,

jsem studentkou oboru logopedie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a obracím se na Vás s prosbou o laskavé vyplnění následujícího dotazníku. Vaše informace a cenné zkušenosti využiji při zpracování své diplomové práce. Cílem výzkumu je určit, zda je pro dítě s vadou řeči vhodnější zařazení do běžné mateřské školy nebo do mateřské školy logopedické. Slibuji, že informace, které mi poskytnete, budou zpracovány naprosto anonymně a budou sloužit pouze k účelům zmíněného výzkumu.

Děkuji za Vaši ochotu a čas, který dotazníku věnujete.

S pozdravem

podpis

Odpovězte, prosím, na následující otázky. U otázek s výběrem možností zakroužkujte, prosím, ty, se kterými nejvíce souhlasíte. Pokud žádná možnost nevyhovuje, můžete ji doplnit. Budete-li k něčemu chtít přidat komentář, budu moc ráda.

4. Zakroužkujte, prosím, s čím nejvíce souhlasíte:
a) s vývojem dítěte budou problémy v komunikaci odstraněny i bez speciální péče
b) s péčí rodičů a učitelů MŠ se problémy podaří odstranit
c) uvažujete o péči logopeda
d) nepravidelně navštěvujete logopedickou intervenci
e) pravidelně navštěvujete logopeda	c) logopeda
d) jiné, prosím doplňte
5. Do jakého roku věku dítěte považujete deficit řeči za přirozené a neshledáváte důvod je řešit s odborníky?
a) do 3 let
b) do 4 let
c) do 5 let
d) do 6 let
e) do 7 let
f) jiné, prosím doplňte	10. Doporučil Vám odborník logopedickou intervenci?
a) ano
b) ne
6. Je podle Vás důležité odstranit deficit v komunikaci ještě před nástupem dítěte do základní školy?
a) ano
b) ne
c) nevím	11. Jestliže ano, jakou?
a) logopedickou ambulanci
b) MŠ logopedickou
c) jiné, prosím doplňte
7. Konzultovali jste řečový deficit s odborníkem?
a) ano
b) ne (přejděte, prosím, na otázku č. 12)	12. Všimli jste si v poslední době, že Vaše dítě udělalo v mluvním projevu pokroky?
a) ano, velmi se zlepšilo
b) ano, mírně se zlepšilo
c) ne (přejděte, prosím, na otázku č. 14)
8. Jakého odborníka jste oslovili?
a) učitelku MŠ
b) pediatra	13. Jestliže ano, čemu to přičítáte?
a) přirozenému vývoji jedince
b) snaze rodičů
c) péči učitelů MŠ
d) vzoru ostatních dětí MŠ
e) péči logopeda
	14. Máte osobní zkušenost s logopedickou třídou mateřské školy? Jestliže ano, jakou?
	15. Proč dáváte přednost běžné MŠ před MŠ logopedickou?
	16. Myslíte si, že by mohla mít nějaké výhody MŠ logopedická? Jestliže ano, jaké?

Ještě jednou Vám velice děkuji za ochotu a čas věnovaný vyplnění dotazníku. Velmi si Vaší ochoty vážím.

8. Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy výzkumu

Praktickým problémem dotazníku může být jeho malá návratnost. Ráda bych tomu předešla tím, že všechny rodiče osobně oslovím a požádám je, aby dotazník vyplnili na místě (nevezme jim to více jak 10 minut času). Pokud by nedisponovali časem, domluvím se s nimi na termín, kdy by mi mohli svůj čas věnovat.

Dalším problémem je anonymita výzkumu. Kvůli pozorování potřebuji vědět, který dotazník vypovídá o jakém dítěti. Anonymita bude zajištěna přiřazením symbolů a osobní údaje proto není třeba uvádět.

Jako etický problém vidím citlivé otázky týkající se handicapu dětí a správnosti volby vzdělávací instituce. Rodiče se mohou také obávat, aby se o případné vyjádřené nespokojenosti nedozvěděli pedagogové apod. Ujistím je proto, že výzkum je naprosto anonymní, pracuje s poměrně velkým výzkumným vzorkem a jejich informace budou použity výhradně pro účely výzkumu. Nabídnu jim, že po vyhodnocení se mohou s výsledky výzkumu seznámit.

9. Seznam literatury

- BARTOŇOVÁ, Miroslava. VÍTKOVÁ, Marie. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení. 2., přeprac. a rozš. vyd.* Brno: Paido, 2007. 159 s. ISBN 978-80-7315-140-9.
- BRUCEOVÁ, Tina. *Předškolní výchova: deset principů moderní pedagogiky a jejich aplikace v praxi.* 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 172 s. ISBN 80-7178-068-5.
- BYTEŠNÍKOVÁ, I. HORÁKOVÁ, R. KLENKOVÁ, J. *Logopedie & surdopedie: texty k distančnímu vzdělávání.* Brno: Paido, 2007. 117 s. ISBN 978-80-7315-136-2.
- BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 200 s. ISBN 978-80-210 -4454-8.
- DEISSELER, Hans Herbert. *Každodenní problémy v mateřské škole: pomoc pro učitelky a rodiče.* 1. vyd. Praha: Portál, 1994. 108 s. ISBN 80-7178-010-3.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu.* 1. vyd. Brno: Paido, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- JANOVCOVÁ, Zora. *Alternativní a augmentativní komunikace.* Brno: Masarykova univerzita, 2003. 47 s. ISBN 80-210-3204-9.
- KERROVÁ, Susan. *Dítě se speciálními potřebami.* 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 168 s. ISBN 80-7178-147-9.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Kapitoly z logopedie I. 2. přeprac. vyd.* Brno: Paido, 1997. 93 s. ISBN 80-85931-41-9.

KOŤÁTLOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola.* 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 191 s. ISBN 978-80-247-1568-1.

KOŠŤÁLOVÁ M. BEDNAŘÍK J. MECHL M. VOHÁŇKA S. ŠNÁBL I. Multimedialní atlas poruch řeči a příbuzných kognitivních funkcí. Brno: Masarykova universita; 2006: Dostupný z WWW: <http://portal.med.muni.cz/clanek-312-multimedialni-vyukovy-atlas-poruch-rci-a-pribuznych-kognitivnich-funkci.html>.

MITTLER , Peter ; FARRELL, Peter . Can children with severe learning difficulties be educated in ordinary schools? . Informaworld [online]. 4 December 1987 , 1987, 4, [cit. 2010-05-01]. Dostupný

z WWW:<<http://www.informaworld.com/smpp/content~content=a746738399&db=all>>. ISSN 10.1080/0885625870020402.

Cincinnatichildrens : change the outcome [online]. 2006 [cit. 2010-05-01]. Cincinnati children's. Dostupné z WWW:

<<http://www.cincinnatichildrens.org/give/volunteer/default.htm>>.

Máte zajímavé téma, ale otázky jste si položila tak, že na ně nemůžete odpovědět, protože nemůžete nechat jedno dítě chodit zároveň do integrované a zároveň do neintegrované třídy, abyste posoudila, co je „vhodnější“, jak píšete. Doporučuji buď zúžit otázky, nebo to nechat v obecné rovině, pak ale zkoumat kvalitativně. Ať tak či onak, měla byste se méně spolehnout na data o dospělých a více měřit a pozorovat sama.